UITTOREITTI

Uittokulttuuri tutuksi

Itä-Lapin ja Sodankylän kuntien alueella ovat erilaiset vesistöt, joissa uittoa toteutettiin alueiden erityispiirteiden vaatimalla tavalla. Lapin jokia pienimmistä puroista lähtien hyödynnettiin puiden saamiseksi Kemin sahoille ja sellutehtaille yli sadan vuoden ajan. Kemijoen uittoyhdistys perustettiin 1901 ja lopetettiin 1991.
Uittotyöt olivat merkittävä ansainnan lähde Lapin kylien ihmisille. Uittolaitteet ja rakenteet on purettu ja poistettu jokivarsilta. Uittohistorian jäljet ovat maastosta nykyisin lähes hävinneet. Tarkkaavainen voi löytää niitä vielä lähinnä jokivarsien lanssi- ja uittovastuiden paikoilta.

Itä-Lapin kuntayhtymässä ja Sodankylän kunnissa toteutettiin Uittoperinne tutuksi hanke 2022–2024. Hankkeessa haastateltiin aikoinaan uittotyötä tehneitä jokivarren uittolaisia.
Haastatteluista on leikattu 15 uittokulttuurista kertovaa videota. Tarinalliset videot kertovat uiton tarinaa viiden Lapin kunnan alueelta. Videoille on saatu talteen uitossa olleiden henkilöiden kokemuksia ja muistoja uitosta. Videot on jaettu uittoperinteestä kertovalle uittoreitille.
Esitteen karttaan on merkitty numeroin reittipisteet opastetauluilla. Tutustumalla jokaisen alueen/kunnan videoihin voit löytää uiton ison kokonaisuuden.

Savukoski, Sodankylä, Salla, Pelkosenniemi, Kemijärvi

Koodilla pääset Uittoperinne tutuksi Youtube soittolistalle.

All videos subtitles in English
Suoltijoki video subtitles in:
Saami, Czech, German, French, Italian

Makupala uittohistoriasta

A taste of log driving history

Pohjoisin Lappi
ITÄ-LAPIN KUNTAYHTYMÄ

Esitteen suunnittelu: Anne Niemistö
Maanmaalto Niemistö Oy, 2024

Uittoaiheiset piirustukset:
Sylvia König

UITTOTARINOITA

2. **Kotiseututalo Puistola**, Savukoski,
   - Itä-Lapin ja Sodankylän uittotarina yhdessä videossa. *The whole story of log floating in East-Lapland and Sodankylä.*
3. **Lattuna**, Savukoski, -Uittoa jokivarressa
5. **Porttikoski**, Sodankylä, -Uiton juhlaa
6. **Unari**, Sodankylä, -Pyräät yli järvenselän
8. **Salja**, Salla, -Saijan Lossi, Isä ja poika
9. **Suoltijoki**, Salla, - Uittoa ja taidetta
11. **Kiemunkivaara**, Pelkosenniemi, -Puuta joki tulvillaan
12. **Alaköngäs**, Pelkosenniemi, -Alaköngäs ja Sutinpurikka
14. **Ämmänvaara**, Kemijärvi, -Kemijärven näköalapaikalla
15. **Kulmunki**, Kemijärvi, -Historiaa veden alla

Numeroidut tarinalliset uittovideot löydät soittolistalta.

ITÄ-LAPIN UITTOREITTI

4. Peurasuvanto

Peurasuvanto on keskeinen paikka Kitisen uittohistoriassa. Ennen Kitisen vesivoimarakentamista jokeen laskivat vetensä tunnetut Tanka- ja Pomojoki. Sivujoet olivat kaikki kuuluisia uittojokia. Koko jokiverkoston yläpuolisen alueen puut uitettiin tämän paikan ohi. Ylävirrassa Porttipahdan altaan veden alla lepäävät entiset uiton vastuupaikat, legendaaristen erämaatalojen kivijalat sekä vaarallisten ja vuolaiden koskipaikkojen kuten Kitisen Yläkönkään karikot.

Peurasuvannon tukkilanssi ja purkupaikka on ollut taulumainen uittokohde, joka on saanut kummastelua ja ihastelua osakseen.

10. Pelkosenniemi tori

Pelkosenniemellä on ollut keskeinen rooli uittohistorian tapahtumissa sekä tarinoissa.
Kylän yläpuolella Kemijoen pääuoma haarautuu Kitiseen, Luiroon ja Kemijokeen. Puut tulivat ympäri legendaarisen Sompion kairan mailta.
Uittolaisten työveneistä suurimman osan on veistänyt alajuoksulla asunut Aleksanteri Autioniemi. "Autioniemeläinen" oli veneen mallina puuvenesanastossa käsite.

13. Uitonniemi

Uitonniemi (Pöyliösalmi) sijaitsee logistisesti keskeisellä paikalla. Rautatie, vesiyhteys ja taajaman keskusta kaikki yhteydet ovat lähellä.
1900-luvun alusta vuoteen 1991 saakka aluetta hallinnoi Kemijoen Uittoyhdistys. Talvisin höyryvarppaajat telakoitiin tähän talvisäilytystä ja huoltoa varten.
Myöhemmin Autioniemen telakan rakentamisen jälkeen paikka toimi hinaajien tankkauksen ja huollon tukikohtana.

1. Miekkakoski

Uittojokien tai -purojen tuli olla siinä kunnossa, että puiden uittaminen niissä oli mahdollista. Vedenpinnan tason tuli olla riittävän korkealla, jotta puut suurina määrinä pääsivät liikkumaan virrassa. Tämän takia uitto tehtiin kevättulvan aikaan. Varsinkin pienemmissä puroissa rakennettiin tammipatoja veden nostamiseksi riittävän korkealle. Kun puut oli vyörytetty veteen, pysäytti virran alapuolelle rakennettu vastuupuomi puut. Vastuut aukaistiin sen jälkeen, kun joki oli tehty siihen kuntoon, että puut eivät päässeet korkeassa tulvavedessä pitkin metsiä ja niittyjä.
Miekkakosken yläpuolella sijaitsi Hevosmukan vastuu. Vastuukiinnikkeet ja sen vaijerit löytyvät vielä joelta ja rantatörmältä vastuun kohdalta jokimutkan takaa.

7. Salla museo

Sallan historiassa uittotyöllä ja uitoilla on vahva yhteys menneisyyteen. Sallan kautta on jokiyhteys Venäjälle. Puita hakattiin ja kuljetettiin jo ennen sotaa Kuolajärveltä Kemiin. Myöhemmin sodan jälkeen sieltä ostettiin puuta, joka tuotiin jokiuittona Suomen puolelle.
Savukosken Eskon haastattelun sanoilla: "On ne ollut hurjia miehiä ne sallalaiset, kun ne toi puut alas Naruskajokea, ne kosket siellä on niin pystyjä ja varsinkin se viimeinen."